

Глухова Валентина Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри обліку і фінансів

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

Глухова Валентина Ивановна

кандидат экономических наук, доцент,

заведующий кафедрой учета и финансов

Кременчугский национальный университет имени Михаила Остроградского

Glukhova Valentyna

PhD, Docent,

Head of the Department of Accounting and Finance

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

Шило Юлія Сергіївна

студентка

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

Шило Юлия Сергеевна

студентка

Кременчугского национального университета имени Михаила Остроградского

Shylo Yuliya

Student of the

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

ФІНАНСОВА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ І ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

ФИНАНСОВАЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ И ПУТИ ЕЕ УЛУЧШЕНИЯ

FINANCIAL PERFORMANCE OF THE COMPANY AND THE WAYS OF ITS IMPROVEMENT

Анотація. У статті здійснено аналіз фінансових результатів діяльності підприємств в умовах нестабільної економічної ситуації через кризові явища і політичні події в країні. Визначено вплив змін на загальний фінансовий результат до оподаткування отриманих прибутків і збитків по підприємствах за останні роки. Окреслено основні шляхи підвищення прибутковості підприємств.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, збиток, аналіз, доходи, витрати.

Анотация. В статье осуществлен анализ финансовых результатов деятельности предприятий в условиях нестабильной экономической ситуации из-за кризисных явлений и политических событий в стране. Определено влияние изменений на общий финансовый результат до налогообложения полученных доходов и убытков по предприятиях за последние годы. Очерчены основные пути повышения прибыльности предприятий.

Ключевые слова: финансовый результат, прибыль, убыток, анализ, доходы, расходы.

Summary. The article analyzes financial performance of enterprises in conditions of unstable economic situation due to crisis phenomena and political events in the country. The effect of changes on the total financial result before taxation of the received profits and losses on subscriptions for the last years has been determined. The main ways of improving the profitability of enterprises are outlined.

Key words: financial result, profit, loss, analysis, income, expenses.

Постановка проблеми. Основною метою створення та подальшої діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва, не залежно від форми власності чи виду його діяльності, є отримання позитивного кінцевого фінансового результату, тобто прибутку. Саме прибуток є одним з найважливіших економічних показників, який узагальнює усі результати господарської діяльності підприємств і надає комплексну оцінку ефективності цієї діяльності. На основі одержаного прибутку кожне підприємство виконує свої функції, спрямовуючи кошти на власний розвиток, на соціальні потреби, у фонд матеріального заохочення та на інші цілі. Отриманий підприємствами прибуток виконує свою фіскальну роль, виступаючи джерелом формування доходів бюджету.

Від'ємний кінцевий фінансовий результат діяльності — збиток, спричинений дією зовнішніх і внутрішніх факторів, викликає необхідність пошуку шляхів покращення фінансової результативності діяльності підприємств щодо збільшення їх доходності й зменшення та оптимізації витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів формування фінансових результатів, зокрема, прибутку суб'єктів господарювання, зробили вітчизняні вчені, серед яких: М. Д. Білик, В. В. Бабіч [1], І. О. Бланк [2], Л. Д. Бурак, А. М. Поддєрьогін [3], А. О. Касич, Р. М. Циган [4], Л. А. Костирко, Е. В. Чернодубова [5], І. Р. Поліщук [6], в роботах яких висвітлені питання економічної сутності фінансових результатів, класифікації, формування прибутку під впливом різних чинників і з урахуванням міжнародних і вітчизняних методологічних і нормативно-правових засад, управління прибутком і інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні мало дослідженими є питання визначення фінансових результатів діяльності підприємств в умовах нестабільної економічної ситуації через кризові явища і політичні події в країні.

Завданням статті є аналіз фінансової результативності підприємств в Україні в роки економічної та політичної нестабільності й пошук шляхів підвищення їх прибутковості.

Викладення основного матеріалу. Прибуток як економічна категорія відображає кінцеву грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. У загальному вигляді прибуток — це різниця між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення. Він сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва і реалізації, розширення асортименту товарів, доцільність змін у ціновій політиці. Він є визначальним критерієм ефективності господарювання.

На даний час прибуток як фінансовий результат діяльності підприємств в центрі уваги держави пе-

реважно лише в контексті виконання ним фіскальної функції. За 2013–2016 рр. обсяги податку на прибуток до зведеного бюджету України зросли на 5229 млн грн., або на 9,5%, в той час як всі податкові доходи збільшилися на 143145,8 млн грн., або на 28,2%. Відставання від загальної тенденції зростання темпів усіх податкових доходів темпу росту по податку на прибуток зумовлено суттєвим зменшенням бази оподаткування, зниженням ставки, податковими пільгами. Про зменшення бюджетоутворюючої ролі даного податку свідчить і скорочення частки податку на прибуток у всіх податкових надходженнях: з 12,8% у 2013 р. до 9,2% у 2016 р. [7].

Процесам формування та використання прибутку, виконання ним стимулюючої та відтворювальної функцій держава приділяє недостатньо уваги, що вкрай негативно відображається на фінансовому стані значної частини суб'єктів підприємництва та економіки в цілому. Сучасні умови господарювання потребують суттєвих змін у механізмах формування й використання прибутку з метою забезпечення фінансової стійкості та безпеки підприємств.

В економіці України протягом тривалого часу має місце висока частка збиткових підприємств, а рівень прибутковості інших зовсім незначний. Особливо погіршилася фінансова результативність підприємств за останні роки, коли в Україні загострилися кризові явища внаслідок складної політичної й економічної ситуації в АРК і на сході країни. Проаналізуємо за 2013–2016 роки фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності (таблиця 1) [8].

Як свідчать результати аналізу, хоча питома вага підприємств, що отримали прибуток, у 2016 р. порівняно з 2013 р. зросла з 65,9% до 73,4%, відповідно — зменшилась доля збиткових підприємств з 34,1% до 26,6%, прибуток до оподаткування прибуткових підприємств збільшився в 2,23 рази, а від'ємний фінансовий результат всіх збиткових підприємств зріс у 2,66 рази. Відповідно, в цілому фінансовий результат до оподаткування погіршився на 51484,7 млн грн., що віддзеркалюється в скороченні реального валового внутрішнього продукту в 2016 р. порівняно з 2013 р. на 14,2% [9]. Однак варто зазначити, що у 2016 р. порівняно з 2014 р., коли в країні з-за економічної кризи, воєнних дій на Сході, руйнування економічних зв'язків підприємства призупиняли свою діяльність або взагалі закривалися, загальний від'ємний результат скоротився у 23,5 рази, що свідчить про певні позитивні зрушення в організації фінансово-господарської діяльності та досягненні більшої результативності.

При загальному зростанні кількості суб'єктів господарювання, що мали прибуток, їх позитивні фінансові результати не такі значні. Переважання збитків над прибутками за останні роки спостерігається майже в усіх видах економічної діяльності,

Таблиця 1

Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності

	Фінансовий результат до оподаткування, млн грн.	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн.
1	2	3	4	5	6
2016 рік					
Усього	-22201,5	73,4	523759,4	26,6	545960,9
промисловість	-7569,6	72,8	141475,3	27,2	149044,9
сільське, лісове та рибне господарство	91109,5	87,8	103942,2	12,2	12832,7
2015 рік					
Усього	-340126,6	73,7	475321,2	26,3	815447,8
промисловість	-181360,9	72,9	90315,9	27,1	271676,8
сільське, лісове та рибне господарство	103137,6	88,5	128880,2	11,5	25742,6
2014 рік					
Усього	- 523587,0	66,3	334517,3	33,7	858104,3
промисловість	-166414,0	63,3	76253,3	36,7	242667,3
сільське, лісове та рибне господарство	21667,4	84,2	52171,0	15,8	30493,6
2013 рік					
Усього	29283,2	65,9	234513,7	34,1	205230,5
промисловість	13698,3	63,3	81336,9	36,7	67638,6
сільське, лісове та рибне господарство	15147,3	79,9	26496,5	20,1	11349,2

Складено авторами на основі [8]

за винятком сільського господарства, яке показує стійкі позитивні результати. Більш детальний аналіз проведено по основних видах економічної діяльності, для яких характерна збитковість (промисловість) і прибутковість (сільське, лісове та рибне господарство).

Аналіз за 2013–2016 рр. засвідчив, що незважаючи на зрушення в пропорції числа промислових підприємств, які отримували прибуток і збиток, на користь прибуткових, в абсолютному вимірі мав місце випереджаючий темп росту збитків (2,20) над темпом росту прибутку цих підприємств (1,74). Якщо у 2013 р. загальний фінансовий результат становив 13698,3 млн грн. прибутку, то у 2016 р. — 7569,6 млн грн. збитку.

Але цей від'ємний фінансовий результат значно менший порівняно з результатами 2014–2015 років і говорить про покращення фінансово-господарської діяльності підприємств, досягнуте завдяки реструктуризації, встановленню нових господарських зв'язків, збільшенню випуску продукції та дохідності.

Сільське, лісове та рибне господарство за аналізований період демонструє стійкий позитивний фінансовий результат, який в цілому збільшився у 2016 р. у порівнянні з 2013 р. у 6 разів. Кількість підприємств

цієї галузі, які отримали прибуток, збільшилася на 7,9%, а сума їх прибутку — в 3,9 рази. Відповідно, скоротилося число збиткових сільськогосподарських підприємств, а обсяг від'ємного фінансового результату збільшився лише в 1,1 рази. Така фінансова результативність підприємств даної галузі пояснюється податковими преференціями з боку держави (до 2016 року), випереджаючими темпами росту виробництва сільськогосподарської продукції у складі валового внутрішнього продукту. Водночас, у даній галузі склалася парадоксальна ситуація: з одного боку, намітилася позитивна тенденція росту прибутковості, а з іншого — галузь продовжує функціонувати на екстенсивній основі, зокрема знижується рівень фондозабезпеченості сільськогосподарських угідь та фондоозброєності праці, що не дає можливості виготовляти конкурентоспроможний продукт та знижує експортний потенціал галузі.

Складається враження, що сільське господарство є найбільш дохідною галуззю. Однією із причин не зовсім об'єктивного відображення рівня прибутковості в сільському господарстві є, на наш погляд, заниження фактичної собівартості продукції через відсутність належної та повної оцінки справедливої вартості основних засобів в аграрному секторі

економіки. Інфляційна недооцінка основних засобів сільського господарства призводить до зменшення амортизаційних відрахувань, що безпосередньо впливає на величину собівартості продукції. Досить висока фінансова результативність галузі викликає збільшення платежів до бюджету, зменшення власних фінансових ресурсів, необхідних для комплексного оновлення й модернізації, що особливо є вразливим для сільськогосподарських підприємств в умовах скасування пільгового оподаткування ПДВ і можливостей технічного переозброєння, устаткування сучасною технікою та технологіями за рахунок накопичених на спеціальних рахунках коштів. Запровадження дотацій сільськогосподарським підприємствам з 2017 р. є вибіркоким, часто необґрунтоване, містить елементи суб'єктивізму, що ставить їх в нерівні умови щодо досягнення позитивних фінансових результатів.

При розробці стратегічних напрямів розвитку даної галузі та всіх інших з метою збільшення фінансової результативності діяльності важливо робити акценти на відтворювальній та стимулюючій функціях прибутку підприємств.

Відомо, що фінансові результати суб'єктів господарювання у більшості визначаються на основі співвідношення між доходами та витратами, які повинні формуватися на сучасній методологічній основі, що відповідає міжнародним стандартам до складання фінансової звітності. Прибутковість досягається, як

правило, при зростанні виробництва та реалізації продукції. У випадку скорочення виробництва й доходів від реалізації, що мало місце в більшості галузей економіки, основними факторами досягнення прибуткового фінансового результату стає економія витрат, причому досягнута за рахунок впровадження сучасних методів управління витратами.

Висновки. Отже, економічна криза, руйнування економічних зв'язків, банкрутство, зростання тіньової економіки, нестабільність політичної ситуації в країні відклали значний відбиток і на фінансові результати діяльності підприємств останніми роками. Для покращення фінансової результативності суб'єктів підприємництва на рівні держави варто посилити увагу до нормативно-правового, методологічного, інформаційного забезпечення формування та використання прибутку підприємств (не зменшуючи значимості самих суб'єктів у цих процесах).

На мікрорівні основними шляхами збільшення прибутковості підприємств є: нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції, підвищення її якості; диверсифікація виробництва; зниження собівартості продукції за рахунок більш раціонального використання матеріальних ресурсів, виробничих потужностей і площ, робочої сили й робочого часу, впровадження імпортозаміщення; грамотна маркетингова політика; застосування сучасних фінансових методів управління доходами, витратами підприємств тощо.

Література

1. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств / М. Д. Білик, В. В. Бабіч // Бізнес Інформ. — 2015. — № 4. — С. 205–213. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_4_35
2. Бланк І. Л. Управління прибутком / І. Л. Бланк. — 2-е вид., розш. і доп. — К.: Ніка-Центр, 2002. — 752 с.
3. Фінанси підприємств: підручник / [Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — Восьме вид., перероб. і доп.. — К.: КНЕУ, 2013. — 219 с.
4. Касич А. О. Науково-методичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства / Касич А. О., Циган Р. М., Карбан О. І. // Проблеми економіки. — Харків: ВД «Інжек», 2013. — № 1. — С. 252–257.
5. Костирко Л. А. Фінансовий механізм забезпечення прибутковості підприємств: проблеми, інструменти, перспективи: Монографія / Л. А. Костирко, Е. В. Чернодубова. — Луганськ: Вид-во «Ноулдж», 2013. — 180 с.
6. Поліщук І. Р. Класифікація прибутку та напрями його розподілу для цілей бухгалтерського обліку: стратегічний аспект / І. Р. Поліщук, М. Л. Колеснікова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2014. — № 1 (28). — С. 238–252.
7. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>
8. Держстат України. Фінансові результати до оподаткування за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2016 році / Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/fin/fin_rez/fn_ed_vsm/fn_ed_vsm_u/fn_ed_vsm_u_16.htm
9. Валовий внутрішній продукт [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>

References

1. Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia finansovomy rezultatamy diialnosti pidpriemstv / M. D. Bilyk, V. V. Babich // Biznes Inform. — 2015. # 4. — S. 205–213. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_4_35

2. Blank I. L. Upravlinnia prybutkom / I. L. Blank. — 2 -e vyd., rozsh. i dop. — K.: Nika- Tsentr, 2002. — 752 s.
3. Finansy pidpriemstv: pidruchnyk / [Poddierohin A. M., Bilyk M. D., Buriak L. D. ta in.]; ker. kol.avt. i nauk. red. prof.A.M.Poddierohin. — Vosme vyd., pererob. i dop.. — K.: KNEU, 2013. — 219 s.
4. Kasych A. O. Naukovo-metodychni aspekty oblikovo-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia prybutkom pidpriemstva / Kasych A. O., Tsyhan R. M., Karban O.I // Problemy ekonomiky. — Kharkiv: VD «Inzhnek», 2013. — # 1. — S. 252–257.
5. Kostyrko L. A. Finansovyi mekhanizm zabezpechennia prybutkovosti pidpriemstv: problemy, instrumenty, perspektyvy: Monohrafiia / L. A. Kostyrko, E. V. Chernodubova. — Luhansk: Vyd-vo «Noulidzh», 2013. — 180 s.
6. Polishchuk I. R. Klasyfikatsiia prybutku ta napriamy yoho rozpodilu dlia tsilei bukhhalterskoho obliku: stratehichni aspekt / I. R. Polishchuk, M. L. Kolesnikova // Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu. — 2014. — # 1 (28). — S. 238–252.
7. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy [Elektronnyi resurs] — Rezhym dostupu: <http://www.treasury.gov.ua/>
8. Derzhstat Ukrainy. Finansovi rezultaty do opodatkuvannia za vydamy ekonomichnoi diialnosti z rozpodilom na velyki, seredni, mali ta mikropidpriemstva u 2016 rotsi. / Rezhym dostupu: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/fin/fin_rez/fn_ed_vsm/fn_ed_vsm_u/fn_ed_vsm_u_16.htm.
9. Valovyi vnutrishnii produkt [Elektronnyi resurs] — Rezhym dostupu: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.